

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

İRAN-RUSYA İLİŞKİLERİ

Mehdi SANAEI

Blog No: 23
23.04.2013

İran ve Rusya arasındaki ilişkiler yalnızca iki önemli siyasi aktörün arasındaki bağ açısından değil, uluslararası ve bölgesel bakış açıları bakımdan da büyük bir öneme sahiptir. Sonuç olarak, bir çok diplomatik sorun ve uluslararası ilişkiler uzmanı bu ilişkilere odaklanmışlardır. İran takvimine göre 1390'da (21 Mart 2011-19 Mart 2012), Rusya Federasyonu İran'a satacağı S-300 füze savunma sistemleri anlaşmasını reddettikten sonra, Tahran ve Moskova'daki yetkililer arasındaki ateşli tartışmalar iki ülke arasındaki ilişkilerde gerilim yaşanmasına neden olmuştur. Yine de, bir sonraki yıl içinde, Vladimir Putin'in yeniden Rusya Devlet Başkanı seçilmesinden sonra, bölgesel ve uluslararası düzeydeki büyük kalkınmalar, iki ülke arasındaki ilişkileri büyük ölçüde geliştirmiş ve İran ve Rusya diplomatik heyetlerinin benzeri görülmemiş değişimi ile dikkat çekmiştir.

İki ülke arasındaki ilişkilerde, sürekli bir Goridon düğümü olan ikili ticaretin toplam hacmi gözardı edilerek, diğer tüm alanlarda bu ilişkilerde geçen yıl somut gelişmeler yaşanmış ve birçok alandaki olumlu gelişmeler dikkat çekmiştir. Genel olarak, iki ülke arasında diplomatik heyetlerin değişimi sadece bir yıl içinde 170 heyetle görülmemiş bir rekordur. Ekonomik, siyasi ve kültürel işbirliği için, Tahran ve Moskova arasında imzalanan birçok anlaşmanın bazılarından aşağıda kısaca söz edilecektir. Siyaset ve güvenlik alanlarındaki karşılıklı ziyaretler, iki ülkenin dışişleri bakanlarının yanı sıra, dışişleri bakan yardımcıları ve çeşitli genel müdürler tarafından yapılmıştır. Bu açıdan, Orta Asya ve Kafkasya'daki güncel konular ile görüşmelerde İranlı ve Rus yetkililerin katılımı önemli bir noktadır. Buna ek olarak, İran, Moskova'da gerçekleştirilen Afganistan'daki durum ile ilgili görüşmelerde dışişleri bakan yardımcısını temsilci olarak göndermiştir. İran ve Rusya'nın Suriye sorunu ile ilgili işbirliği, iki ülke arasındaki ilişkiler açısından önemli bir kilometretaşı olarak sayılmıştır. İki ülke arasında, aralarında Iran Yüksek Ulusal Güvenlik Konseyi Sekreteri

Saeed Jalili ve Rusya'nın Güvenlik Konseyi Sekreteri Nikolai Plantonovich Patrushev'in de bulunduğu, yetkililerin sıklıkla gerçekleştirdikleri karşılıklı ziyaretlerde ve yardımcıları arasındaki ikincil toplantılarda iki ülkenin Suriye hakkındaki duruşlarının düzenlenmesi amaçlanmıştır. Bu konuyla ilgili olarak, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov da İranlı yetkililerle görüşmek için İran'ı ziyaret etti.

İran ve Rusya işbirliği ve koordinasyon yoluyla, Amerika Birleşik Devletleri'nin tek taraflı yaklaşımlarının daha da güçlenmesini ve diğer Batı ülkelerinin zorbalık politikalarını önleyerek Orta Doğu'daki bölgesel kalkınmada büyük rol oynayabileceklerini kanıtlamışlardır. Suriye'de devam etmekte olan gelişmeler bakımından, Rusya'nın İran'la işbirliği yapma konusundaki memnun olduğu ve aynı zamanda diğer uluslararası ithalat konularındaki temel duruşları vurguladığı görülmektedir. Dış Politika ve Savunma Politikası Konseyi Yöntim Kurulu Başkanı Fyodor Lukyanov bu konuya değinerek, uzun yıllar sonra ilk defa Rusya'nın sadece jeopolitik çıkarları konusunda değil, ayrıca diğer siyasi konulardaki temel duruşları konusunda da taviz vermemesi gerektiğini belirtmiştir. Rusya İçişleri Bakanı Vladimir Kolokoltsev, otuz yıl sonra ilk defa İran'ı ziyaret etmiştir. 2013 yılının Şubat ayı sonlarında gerçekleşen ziyaret, iki ülke arasındaki güvenlik anlaşmasının sonuca varmasını sağlamıştır. Duma Başkan yardımcısı ve Rusya-İran Parlamentoları Dostluk Grubu Başkanı Nikkolai Levichev başkanlığında Rusya Devlet Duması milletvekilleri tarafından ithalat konusunda İran'ı ziyaret ettiler. Devlet Duması Başkan Yardımcısının aynı zamanda Rusya-İran Parlamentoları Dostluk Başkanı olması her iki taraf arasındaki parlamanto ilişkileri bakımından iyi bir işarettir.

Rusya'nın Savunmadan Sorumlu Başbakan Yardımcısı Dmitry Rogozin'in geçtiğimiz İran takvim yılının (20 Mart 2013'te sona eriyor) son günlerinde İran'a gerçekleştirdiği ziyaret, Rusya'nın son aylarda İran'la etkileşim ve işbirliği için yeni bir yaklaşımda bulunmaya çalıştığını açık bir şekilde kanıtlamıştır. Ayrıca aynı yıl, Tahran ve Moskova, İran Cumhurbaşkanı Birinci Yardımcısı Muhammed Rıza Rahimi ve Rusya Başbakanı Dimitri Medvedev'in katıldığı Şanghay İşbirliği Örgütü'nün Kırgızistan'daki yıllık toplantısı ile işbirliğini genişletmeye çalışmıştır. Moskova'da gerçekleştirilen, Hazar Denizi'ne kıyısı olan ülkelerin çevre bölüm başkanları arasındaki toplantıda, Hazar Denizi'nin çevresi hakkındaki bir anlaşmanın sonuca varması önemli bir gelişme olmuştur. İki ülke arasındaki ekonomik işbirliğini artırılmasını amaçlayan önemli gelişmeler şunlardır: İran Milli Petrol Şirketi ve Rus devlet petrol şirketi, Zarubezhneft arasındaki görüşme turları; İran ve Dağıstan arasındaki ekonomik işbirliğinin güçlendirilmesi için bir anlaşmanın sonuçlanması; Tahran ve Moskova arasındaki sağlık konusundaki işbirliğinin genişletilmesi amacı ile Rusya Sağlık Bakanı Veronika Skvortsova tarafından Tahran'a gerçekleştirilen ziyaret; Rusya'nın ileri teknolojilerinin Tahran'da bir sergi ile görücüye çıkması; İranlı üreticilerin Rusya'nın Astrakhan kentinde düzenledikleri bir sergi; ve son olarak, İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Salihi ve Rus Enerji Bakanı Alexander Valentinovich Novak'ın katıldığı İran-Rusya Karma Ekonomik Komisyonu'nun 10. toplantısıdır. 139 paragraflık Karma Ekonomik Komisyon toplantısının ardından, iki taraf arasında mutabakat zaptı, Tahran ve Moskova arasındaki işbirliğini geniş ölçüde kapsamıştır.

Buna ek olarak, standardizasyon, çevre üzerindeki iki ülkenin üniversite arasındaki işbirliği, hem de İran ve Rusya karayolu taşımacılığı şirketleri arasında işbirliği alanlarında

üç anlaşmalar söz konusu toplantının oturum aralarında imzalanmıştır. Bir paragraf İran'da yeni nükleer santral yapımında Tahran ve Moskova arasındaki işbirliğine geçerliydi İran-Rusya Karma Ekonomik Komisyonu toplantısı, sonrasında imzalanan anlayış, muhtırası dahil. Buna ek olarak, standardizasyon alanındaki üç anlaşma, iki ülke üniversiteleri arasında çevre konusundaki işbirliğinin yanı sıra, İranlı ve Rus karayolu taşımacılığı şirketleri arasındaki işbirliği daha önce bahsedilen toplantının oturum aralarında imzalanmıştır. Mutabakat Zaptı içinde geçen bir paragraf, Karma Ekonomik Komisyonu toplantısı sonrasında imzalanmış, Tahran ve Moskova arasında İran'da yapılacak yeni nükleer santral inşası konusundaki işbirliğini geçerli kılmıştır. Geçen İran takvim yılında İran'ın şehirleri Tebriz ve Azarshahr arasında elektrikli demiryolu faaliyete geçtikten sonra, İranlı ve Rus yetkililer, İran'ın şehirleri Gorgan ve Garmsar'ı bağlayan elekrikli demiryolu hakkında görüşmüşlerdir. Rusya da İranlı müteahhit ile Tahran-Meşhed demiryolunun elektrifikasyonu için işbirliği yapmayı kabul etmiştir. Petrol ve enerji alanında ise, İran Milli Petrol Şirketi Başkanının Moskova'ya düzenlediği sık yurt gezilere rağmen, Tahran ve Moskova arasında tam bir anlaşmaya varılamamıştır. Yine de, iki tarafın Enerji ve Petrol Bakan Yardımcıları, bu konuda işbirliği için bir yol haritası hazırlanması üzerinde anlaşmışlardır. İranlı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eski Bakanı Abdolreza Sheikholeslami de ayrıca Ocak ayında Moskova'ya bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

İki ülke arasındaki anlaşmaların sonucu, sadece siyaset, güvenlik ve ekonomi alanlarıyla sınırlı değil, ayrıca kültürel ilişkilerde de önemli bir odak noktası olmuştur. Sonuç olarak, iki ülkenin Kültür bakanlarının karşılıklı ziyaretleri sonucunda, Tahran ve Moskova arasında kültür işbirliği anlaşması imzalanmış ve Rusya'da İran Kültür haftası düzenlenmiştir. Rusya Kültür Haftasının da, yeni İran takvim yılında Tahran'da resmi bir törenle kutlandığına dikkat çekilmiştir. İlginç bir şekilde, Moskova ve Tahran'daki soğuk hava koşullarına rağmen, imzalanan anlaşmaların aslan payı ve yılın son çeyreği ile ilgili olarak gerçekleşen karşılıklı ziyaretler, iki ülke yetkililerinin karşılıklı ziyaretlerinde nispeten sıcak bir kış tecrübe etmelerini sağladı. İran ve Rusya arasındaki ilişkiler söz konusu olduğunda, düşük seviyedeki ekonomik değişimler ve bu değişimlerin iki ülke arasındaki yüksek seviyedeki siyasi ilişkilerin orantısızlığı acı bir gerçek olarak dikkat çekmektedir. Moskova ve Pekin arasındaki ticaret hacmi, bir yılda 100 milyar dolara ulaşırken, Rusya ile Türkiye arasındaki ticaret hacmi bir yılda 40 milyar dolara ulaşmıştır.

Öte yandan, İran ve Türkiye arasındaki ticaret hacmi 20 milyar dolardır ve Çin ile olan değişim 40 milyar dolara yakındır. Ancak, yukarıdaki rakamlara rağmen, İran ve Rusya arasındaki ticaret hacmi ancak son yıllarda 3 milyar doları geçebilmiştir. Resmi olmayan rakamlara göre ise, geçen yıl, Tahran ve Moskova arasındaki ticaret hacmi yüzde 80 Rusya'nın lehine olmak üzere 5,3 milyar dolara yaklaşmıştır. Ne yazık ki, iki ülke arasındaki karşılıklı ticaret geçtiğimiz İran takvim yılı içinde ciddi bir düşüş göstermiştir. Ulaşılabilen tahminlere göre, İran ve Rusya arasında ekonomik ve ticari değişimin toplam hacmi son İran takvim yılı içinde yüzde 40 düşerek en alt düzey olan 2 milyar dolara düşmüştür.

Rus şirketlerinin ve ülkenin bankacılık sisteminin İran'la çalışma konusundaki kaygıları, İslam Cumhuriyeti'ne uluslararası yaptırım uygulanmasının olduğu kadar, İran'a karşı konan bankacılık ambargosu nedeniyle banka hesaplarının yerleşiminin imkansızlığı

konusunun da, Tahran-Moskova ikili ticaretinde geçtiğimiz yıl yaşanan ciddi düşüşün en önemli sebebi olduğu belirtilmiştir. İran-Rusya ilişkilerindeki çeşitli çalışmalar, bir gaz OPEC'i kurulmasının ve Kuzey-Güney Koridorunun inşasının, geçtiğimiz yıl büyük ölçüde reddedilen ve gelecekte daha fazla dikkat çekmesi gereken iki büyük sorun olduğunu gösterecektir. Geçen İran takvim yılı içinde, İran ve Rusya arasındaki ilişkilerin genel yorumu, İran ve Rusya'nın uluslararası ilişkilerde her zamanki işbirliğine devam ettiğini göstermektedir. Bu yıl, Ruslar İran'ın bölgesel rolünü daha iyi anlamıştır. Bu anlayışın ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Orta Doğu'da ve Avrasya'daki müdahelelerini kararlı bir şekilde frenlemenin bir sonucu olarak, Ruslar İran'la olan bölgesel etkileşimlerin iki ülke arasındaki ilişkilere daha fazla sıcaklık getiren ve refaha kavuşturan büyük bir gelişme olduğunu görmüşlerdir. Ekonomik ilişkilerdeki Gordion düğümünü kesmek için temel çözüm bulmak- ki bu temel ve uzun süreli bir sorundur- ve Tahran ve Moskova arasındaki ikili ekonomik etkileşimin ikili ilişkilerdeki uluslararası problemlerin yarattığı baskıyı azaltmak için işbirliği genişlemesi karşılanması gereken inkâr edilemez bir zorunluluktur. Böylece İran ve Rusya arasındaki ikili ilişkilerin gelecek yıllarda büyümesi sağlanabilecektir. (Yazar İran ve Avrasya Araştırmaları Merkezi "IRAS" Başkanıdır.)

About the author:

To cite this article: Mehdi SANAEI. 2026. "İRAN-RUSYA İLİŞKİLERİ." Center For Eurasian Studies (AVİM), Blog No.2013 / 23. April 23. Accessed November 22, 2026. https://www.avim.org.tr/Blog/IRAN-RUSYA-ILISKILERI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır